

ŁUKASZ JUREŃCZYK

WSPARCIE ROZWOJOWE I WSPÓŁPRACA GOSPODARCZA CHIŃSKIEJ REPUBLIKI LUDOWEJ Z AFGANISTANEM

DEVELOPMENT ASSISTANCE AND ECONOMIC COOPERATION OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA WITH AFGHANISTAN

Abstract. The aim of the article is to present and assess the development assistance provided by the Government of the People's Republic of China to Afghanistan and the economic cooperation between these states. It presents the motives, circumstances and prospects of these activities. This article has two main theses. Firstly, the development assistance provided by the PRC Government to Afghanistan is very limited. This is mainly due to the fact that the Beijing authorities do not want to support the actions of the United States-led international coalition in Afghanistan. Secondly, also the economic cooperation between states is limited, which is primarily a consequence of the fragile security situation in the country. Derogations from this rule are relatively high investments of Chinese companies in the Afghan mining sector.

1. WPROWADZENIE

Komunistyczne władze Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) udzielają wsparcia rozwojowego Afganistanowi, dotychczasowy jego poziom jest jednak niski. Podobnie niewielkie jest zaangażowanie Chin w realizację w Afganistanie projektów infrastrukturalnych o charakterze pomocowym. Są to tylko dodatkowe zachęty, które mają poprawić klimat inwestowania chińskich przedsiębiorstw w Afganistanie. Dynamicznie rozwijająca się gospodarka ChRL potrzebuje stałego dostępu do surowców naturalnych, w związku z tym chińskie przedsiębiorstwa państwowe z sektora wydobywczego zdecydowanie wchodzą na afgański rynek mimo dużego ryzyka tych przedsięwzięć. Inwestycje w tym kraju realizują przedsiębiorstwa również z innych branż, jednak ich poziom jest nieporównywalnie niższy. Aktywność chiń-

Dr ŁUKASZ JUREŃCZYK — adiunkt Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy; adres do korespondencji — e-mail: lukaszjurencyk@o2.pl

skich przedsiębiorców w Afganistanie ma zarówno przynieść korzyści ChRL, jak też być pozytywnym impulsem rozwojowym dla gospodarki afgańskiej. Przede wszystkim zasila ona budżet centralny Afganistanu i tworzy nowe miejsca pracy. Dynamicznie rozwija się wymiana handlowa między obydwojema państwami, acz ogromna nadwyżka w bilansie handlowym leży jednak po stronie dominującej gospodarki chińskiej.

Dalekosiężnym celem ChRL jest integracja rynków Azji Środkowej i Azji Południowej przy uprzywilejowanej pozycji ekonomicznego giganta. Dla realizacji tego celu konieczne jest promowanie dwóch głównych wartości: bezpieczeństwa i rozwoju. Wartości te podzielane są przez afgańskie władze i społeczeństwo, co sprzyja współpracy między ChRL i Afganistanem, a także innymi państwami tej części Azji. Afganistan odgrywa w tym przedsięwzięciu istotną rolę, ponieważ z tego zdestabilizowanego państwa wspierane są niepożądane zjawiska, takie jak terroryzm czy separatyzm. Współpraca chińsko-afgańska ma więc nie tylko prowadzić do zabezpieczenia relacji między tymi państwami, ale także przyczynić się do stabilizacji i bezpieczeństwa w całym regionie¹.

2. WSPARCIE ROZWOJOWE I UMOWY GOSPODARCZE MIĘDZY CHIŃSKĄ REPUBLIKĄ LUDOWĄ A AFGANISTANEM

Podczas realizacji przez Stany Zjednoczone pierwszego etapu operacji wojskowej „Trwała Wolność” w Afganistanie władze w Pekinie na prośbę Waszyngtonu zdecydowały się wesprzeć humanitarnie Afgańczyków. Przekazały znaczącą ilość żywności dla afgańskich uchodźców oraz zaopatrzenie humanitarne różnego typu za kwotę 1,7 mln USD i zapasy o wartości 121 tys. USD. Pomoc ta została udzielona za pośrednictwem Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców. Jednocześnie ChRL przekazała 1,2 mln USD na pomoc kryzysową dla sąsiadującego z Afganistanem sojuszniczego Pakistanu, szczególnie narażonego na falę uchodźstwa z pograżonego w wojnie kraju. Pod koniec 2001 r. zadeklarowała dodatkowe wsparcie dla Pakistanu o wartości 12 mln USD². W kolejnych latach Chiny brały aktywny udział w konferencjach międzynarodowych poświęconych

¹ NERKEZ OPACIN, *China's Role in Afghanistan. A Capitalist Peace Approach* (Hamburg: Anchor Academic Publishing, 2015), 56–57.

² GUY C. ROBERTS, *US Foreign Policy and China. Bush's first term* (London, New York: Routledge, 2015), 149.

pomocy humanitarnej i rozwojowej oraz stabilizacji powojennego Afganistanu.

W styczniu 2002 r., czyli tuż po zatwierdzeniu Tymczasowego Rządu Afganistanu, odbyło się spotkanie afgańskiego prezydenta Hamida Karzaja (12.2001–09.2014) i prezydenta ChRL Jiang Zemina (03.1993–03.2003). Prezydent ChRL obiecał wtedy aktywne zaangażowanie się w odbudowę Afganistanu i wsparcie tego procesu kwotą 150 mln USD³. Już w lutym tego samego roku działalność wznowiła ambasada ChRL w Kabulu. W maju 2003 r. strony podpisały pierwszą ważną umowę międzypaństwową — Umowę o współpracy ekonomicznej i technicznej. W jej ramach Afganistan otrzymał od ChRL 15 mln USD bezzwrotnej pomocy⁴.

Podczas spotkania w Pekinie 19 czerwca 2006 r. prezydent Hamid Karzaj i prezydent Hu Jintao (03.2003–03.2013) podpisali Traktat o przyjaźni, współpracy i dobrosąsiedzkich stosunkach. W kwestiach gospodarczych strony zadeklarowały rozwój współpracy ze szczególnym naciskiem na obszar surowców naturalnych, energetyki, dróg, rolnictwa i projektów infrastrukturalnych⁵. W styczniu 2010 r. Chiny umorzyły Afganistanowi dług w wysokości 19,5 mln USD. Podczas wizyty prezydenta Hamida Karzaja w Chinach w marcu tego samego roku podpisano trzy ważne umowy regulujące stosunki afgańsko-chińskie, tj. Traktat o dobrosąsiedzkiej przyjaźni i współpracy, Umowę dotyczącą współpracy szkoleniowej oraz Umowę o przyznawaniu specjalnych, preferencyjnych taryf na niektóre towary wyprodukowane w Afganistanie i eksportowane do Chin. Prezydent Karzaj zachęcał chińskie władze i przedsiębiorców do inwestowania w poszczególne sektory gospodarki. Jednocześnie obiecywał zapewnienie bezpieczeństwa realizacji tych inwestycji i preferencyjne warunki dla chińskich firm. Efektem tej wizyty było zdynamizowanie stosunków gospodarczych między państwami⁶.

W 2011 r. władze ChRL postanowiły przekazać Afganistanowi kolejne 23,7 mln USD bezzwrotnej pomocy. 8 czerwca 2012 r. w Pekinie prezydent Hamid Karzaj i prezydent Hu Jintao zdecydowali o nawiązaniu strategicznego

³ ZHAO HAUSHENG, *China and Afghanistan. China's Interests, Stances, and Perspectives. A Report of the CSIS Russia and Eurasia Program* (Washington: Center for Strategic & International Studies, March 2012), 5.

⁴ WOJCIECH ZABOROWSKI, „Polityka Chin wobec Afganistanu w kontekście zakończenia misji ISAF”, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2012 nr III-IV s. 143.

⁵ ENGLISH.GOV.CN. The People's Republic of China. The State Council, „A Joint Statement between the People's Republic of China and the Islamic Republic of Afghanistan”. Beijing: 20 June 2006, dostęp 10.07.2017, http://www.gov.cn/misc/2006-06/20/content_315724.htm.

⁶ W. ZABOROWSKI, „Polityka Chin wobec Afganistanu”, 147.

partnerstwa między Chinami i Afganistanem. W wymiarze gospodarczym uzgodnili między innymi powołanie Chińsko-Afgańskiej Wspólnej Komisji w zakresie Spraw Gospodarczych i Handlu. Między 28 a 31 października 2014 r. na zaproszenie prezydenta Xi Jinpinga (03.2013–...) Pekin wizytował prezydent Ashraf Ghani (09.2014–...). Warto zwrócić uwagę na fakt, że była to pierwsza zagraniczna podróż nowo zaprzysiężonego prezydenta Afganistanu. Przywódcy państw zdecydowali o pogłębieniu strategicznej współpracy chińsko-afgańskiej. Pekin obiecał przy tej okazji wsparcie dla rządu afgańskiego w kwocie 320 mln USD przez okres czterech lat, tj. między 2015 a 2018 r.⁷ Zobowiązał się również do przeszkolenia w ciągu pięciu lat w różnych dziedzinach 3 tys. Afgańczyków. Zapewnił również w tym okresie 500 rządowych stypendiów dla Afgańczyków chcących studiować w Chinach, a także współfinansowanie nauki języka chińskiego w Afganistanie⁸.

Łącznie między 2002 a 2009 r. ChRL przekazała rządowi afgańskiemu 180 mln USD pomocy rozwojowej, a w latach 2010-2014 kolejne 75 mln USD⁹. Kwota udzielonego wsparcia jest jednak bardzo niska, jeśli uwzględnimy możliwości potężnej gospodarki chińskiej. Dla porównania w latach 2002-2014 Stany Zjednoczone przyznały Afganistanowi pomoc rozwojową w wysokości ponad 107 mld USD¹⁰, a główny rywal Chin w regionie — Indie — około 2 mld USD¹¹. W publikowanych w Kabulu rankingach darczyńców Afganistanu Chiny przez kilka lat znajdowały się dopiero w trzeciej dziesiątce. Istnieje kilka zasadniczych powodów tak ograniczonego wsparcia rozwojowego udzielanego przez ChRL. Przede wszystkim Chiny nie chciały być utożsamiane z dowodzoną przez Amerykanów koalicją antyterrorystyczną.

⁷ LISA CURTIS, „China’s South Asia Strategy”, The Heritage Foundation. Testimony Asia, 17 March 2016, dostęp 14.07.2017, <http://www.heritage.org/testimony/chinas-south-asia-strategy>.

⁸ Ministry of Foreign Affairs. Islamic Republic of Afghanistan, „China-Afghanistan Joint Statement on Deepening Strategic and Cooperative Partnership”, Beijing, 7 November 2014, dostęp 10.07.2017, <http://mfa.gov.af/en/news/china-afghanistan-joint-statement-on-deepening-strategic-and-cooperative-partnership>.

⁹ ANTHONY CORDESMAN i ASHLEY HESS, „Transition in the Afghanistan-Pakistan War and the uncertain role of the great powers”, w: JOACHIM KRAUSE i CHARLES KING MALLORY, eds., *Afghanistan, Pakistan and Strategic Change. Adjusting Western regional policy* (London, New York: Routledge, 2014), 247.

¹⁰ SIGAR. Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction, „Quarterly Report to the United States Congress”, 30 January 2015, dostęp 14.07.2017, <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2015-01-30qr.pdf>.

¹¹ ATHAR ZAFAR i DINOJ K. UPADHYAY, „Drawdown from Afghanistan: implications for India’s engagement in Central Asia”, w: RAJEN HARSEHÉ i DHANANJAY TRIPATHI, eds., *Afghanistan Post-2014. Power configurations and evolving trajectories* (New Delhi, London, New York: Routledge, 2016), 241

Władze w Pekinie obawiały się, że mogłoby to zrazić działające w regionie ugrupowania fundamentalistyczne. To z kolei mogłoby przełożyć się na wsparcie udzielane muzułmańskim separatystom w prowincji Xinjiang. Liderzy Komunistycznej Partii Chin (KPCh) przyjęli postawę wyczekującą. Najpierw chcą się przekonać, które ugrupowania będą dominowały na afgańskiej scenie politycznej po ostatecznym wycofaniu się z kraju wojsk NATO. Pekin wyszedł również z założenia, że współpraca z Afganistanem powinna opierać się na obopólnych korzyściach gospodarczych, dlatego priorytetowo traktuje inwestycje w tym kraju. Jeśli chodzi o samo wsparcie pomocowe, to woli je udzielać w formie współpracy dwustronnej niż wielostronnej. W ten sposób może bowiem uzyskać w Afganistanie bezpośrednio wpływy¹².

Równie skromnie wygląda zaangażowanie ChRL w odbudowę Afganistanu. Chińczycy zrealizowali w tym kraju zaledwie kilka projektów infrastrukturalnych o charakterze pomocowym, takich jak budowa Państwowego Szpitala w Kabulu, renowacja istniejących szpitali w Kabulu i Kandaharze, realizacja projektów irygacyjnych w prowincji Parwan, współudział w budowie wielofunkcyjnej sali kongresowej przy pałacu prezydenckim w Kabulu i w rozbudowie Uniwersytetu w Kabulu. Ponadto Chiny w ograniczonym stopniu włączają się w szkolenie kadr. W Chinach przeszkolonych zostało około 800 afgańskich urzędników i członków personelu technicznego¹³. Chińczycy przeszkolili również ponad 200 oficerów Afgańskich Państwowych Sił Bezpieczeństwa i przekazali Afgańskiej Armii Państwowej sprzęt techniczny i zapasy logistyczne o wartości 4 mln dol. Część szkoleń oficerskich zostało przeprowadzonych przez instruktorów Ludowej Armii Wyzwoleńczej na Uniwersytecie w Nankinie i instruktorów Ludowej Policji Wojskowej w miejskich ośrodkach szkoleniowych policji¹⁴.

3. INWESTYCJE CHIŃSKICH PRZEDSIĘBIORSTW W AFGANISTANIE W SEKTORZE WYDOBYWCZYM

Do rozwoju powojennego Afganistanu przyczyniają się inwestycje chińskich przedsiębiorstw. Największe inwestycje trafiają do sektora wydobywczego, który jest kluczowy z punktu widzenia potrzebującej surowców naturalnych chińskiej gospodarki. Chińczycy najbardziej zainteresowani są eks-

¹² ERICA DOWNS, „China Buys into Afghanistan”, *SAIS Review* 32 (2012), No. 2: 70.

¹³ Z. HAUSHENG, *China and Afghanistan*, 6.

¹⁴ W. ZABOROWSKI, „Polityka Chin wobec Afganistanu”, 146.

ploatacją ogromnych złóż afgańskiej miedzi w Mes Aynak w prowincji Logar w południowo-wschodniej części kraju. Według szacunków może się tam znajdować około 6 mln ton tego surowca. Całkowita wartość zasobów miedzi i innych surowców zlokalizowanych w Mes Aynak może sięgać nawet 40 mld USD¹⁵. Dla ChRL jest to o tyle ważne, że są największym światowym konsumentem miedzi. Na przykład w 2015 r. globalna konsumpcja oczyszczonej miedzi osiągnęła poziom 23 mln ton, z czego na Chiny przypadło aż 11,3 mln ton¹⁶.

W 2007 r. Metallurgical Corporation of China (MCC) i Jiangxi Copper Company (JCC) wygrały przetarg na rozbudowę i eksploatację zasobów kopalni w Mes Aynak. Pokonane koncerny wydobywcze z ośmiu innych państw wskazywały szereg nieprawidłowości przy rozstrzygnięciu przetargu. Zwraçały uwagę na działania korupcyjne — łapówkę miał otrzymać między innymi minister do spraw kopalń Mohammad Ibrahim Adel¹⁷. Ponadto MCC obiecało zrealizować szereg inwestycji towarzyszących, w tym budowę kopalni węgla i zasilanej nim elektrowni o mocy 400MW, rozbudowę sieci kolejowej, budowę szkół, szpitali, a nawet meczetów¹⁸. Ostatecznie z większości z nich jednak się wycofał. Za główny powód podano zlokalizowanie na terenie Mes Aynak stanowisk archeologicznych z buddyjskim dorobkiem kulturalnym. Konieczność ich zabezpieczenia znacząco opóźniła rozpoczęcie inwestycji¹⁹. Opóźnienia spowodowane były również sporami prawnymi między MCC a władzami Afganistanu dotyczące między innymi wykupu gruntów na potrzeby realizacji inwestycji²⁰.

W samą kopalnię miedzi w Mes Aynak MCC i JCC w ciągu pięciu lat miały zainwestować 4 mld USD. Oznacza to, że ówczesnie była to największa zagraniczna inwestycja w Afganistanie. Wpływy dla rządu Afganistanu mają wynieść 808 mln USD za udzielenie praw na wydobycie surowca i około 60

¹⁵ DAVEED GARTENSTEIN-ROSS, DANIEL TROMBLY i NATHANIEL BARR, *Chinas Post-2014 Role in Afghanistan* (Washington: Foundation for Defense of Democracies, October 2014), 9.

¹⁶ International Copper Study Group. *The World Copper Factbook 2016*, dostęp 06.07.2017, <http://www.icsg.org/index.php/component/jdownloads/finish/170/2202>, 6.

¹⁷ W. ZABOROWSKI, „Polityka Chin wobec Afganistanu”, 147.

¹⁸ MAHMUD ALI, „Peripheral South Asian response to the growth of Chinese power: a study in dichotomous continuity”, w: MINGJIANG LI i KALYAN M. KEMBURI, eds., *China's Power and Asian Security* (London, New York: Routledge, 2015), 117.

¹⁹ D. GARTENSTEIN-ROSS, D. TROMBLY i N. BARR, *Chinas Post-2014 Role in Afghanistan*, 9–10.

²⁰ KEITH CRANE i VICTORIA GREENFIELD, „The NATO drawdown: implications for Afghanistan and Pakistan”, w: JOACHIM KRAUSE i CHARLES KING MALLORY, IV, eds., *Afghanistan, Pakistan and Strategic Change. Adjusting Western regional policy* (London, New York: Routledge, 2014), 277.

mln USD rocznie przez 30 lat z podatków²¹. Zysk dla MCC może osiągnąć od kilku do kilkunastu miliardów USD. Jego realny poziom zależy między innymi od cen surowca na światowych rynkach. Działająca w branży hutniczej JCC ma z kolei mieć zagwarantowane dostawy miedzi na poziomie przynajmniej 200 tys. ton rocznie. Pozwoli jej to uniezależnić się od dostaw zagranicznych producentów i zwiększyć produkcję o 50 %²².

Dynamicznie rozwijająca się gospodarka ChRL potrzebuje coraz więcej surowców energetycznych. Z tego względu chińskie przedsiębiorstwa zainteresowane są eksploatacją w Afganistanie węglowodorów. W grudniu 2011 r. China National Petroleum Corporation (CNPC) wraz z afgańską spółką Watan Group wygrała przetarg na poszukiwanie i eksploatację złóż ropy naftowej i gazu ziemnego w niecce Amu-darii w prowincjach Sar-e Pol i Farjab w północnym Afganistanie²³. Zgodnie z umową CNPC ma zainwestować w Afganistanie 700 mln USD, a w ciągu 25 lat eksploatacji kopalni może osiągnąć kilkukrotną stopę zwrotu. Większość zysków z eksploatacji węglowodorów ma jednak trafić do afgańskiego budżetu. We wskazanym czasie ma to być przynajmniej 7 mld USD²⁴. Jest to możliwe dzięki przekazywaniu do niego 70 % zysków ze sprzedaży surowców, 15 % zysków z tantiemów z produkcji ropy naftowej i płacenia 20 % podatku dochodowego oraz podatków za dzierżawę ziemi pod inwestycję²⁵. CNPC dodatkowo obiecało budowę w Afganistanie rafinerii ropy naftowej, co ma ograniczyć import tego surowca przez Afganistan.

4. INWESTYCJE CHIŃSKICH PRZEDSIĘBIORSTW W AFGANISTANIE W SEKTORACH POZAWYDOBYWCZYCH

Poza sektorem wydobywczym duże znaczenie dla ChRL ma rozwój w Afganistanie sieci transportowej i komunikacyjnej. Rozbudowana sieć dróg, połączeń kolejowych, lotnisk i sieci telekomunikacyjnych ma umożliwić Chińczykom ekspansję gospodarczą w Afganistanie i integrowanie jego rynku w ramach szerszej, międzynarodowej wspólnoty gospodarczej. Przed

²¹ Z. HAUSHENG, *China and Afghanistan*, 6.

²² E. DOWNS, „China Buys into Afghanistan”, 68.

²³ RAFFAELLO PANTUCCI i ALEXANDROS PETERSEN, „China Digs in to Afghanistan”. *The National Interest*, 24 May 2012, dostęp 06.07.2017, <http://nationalinterest.org/commentary/china-digs-afghanistan-6961?page=2>.

²⁴ Z. HAUSHENG, *China and Afghanistan*, 6.

²⁵ A. CORDESMAN i A. HESS, „Transition in the Afghanistan-Pakistan War”, 248, 250.

wszystkim ma ona ułatwić import surowców z tego kraju oraz eksport artykułów przemysłowych. Naturalnym łącznikiem między ChRL a Afganistanem jest Korytarz Wachański. Na jego wschodnim krańcu znajduje się wysokogórska przełęcz Wahdżir (4923 m n.p.m.), na której znajduje się 76-kilometrowa granica między państwami. Korytarz Wachański jest ubogi w drogi i obiekty infrastrukturalne. Z tego powodu dotarcie z ChRL do Afganistanu jest obecnie bardziej opłacalne przez terytorium Pakistanu²⁶. Chiny zainteresowane są jednak rozbudową połączeń komunikacyjnych z Afganistanem, a szerzej włączenie go do sieci transportowej między Chinami a Azją Środkową. Jeden z projektów zakłada budowę drogi z Tadżykistanu do chińskiej prowincji Xinjiang przez Korytarz Wachański. W 2009 r. rozpoczęto budowę odnogi Karakorum Highway, która ma połączyć Afganistan z Chinami przez ten wysokogórski korytarz²⁷. Realizacja tej inwestycji będzie równoznaczna z uzupełnieniem brakującego elementu w sieci drogowej między ChRL a Tadżykistanem oraz na południe również z Pakistanem. Oznacza to, że ma ona zarówno wymiar lokalny, jak i regionalny i międzynarodowy²⁸. Równoległe z budową połączeń międzynarodowych chińskie przedsiębiorstwa rozbudowują szlaki komunikacyjne we wschodnich prowincjach Chin, których sieć jest znacznie mniej rozwinięta niż na zachodzie kraju.

Chińskie przedsiębiorstwa budowlane zainteresowane są również budową dróg w innych rejonach Afganistanu. Inwestycje te obarczone są jednak wysokim ryzykiem. W związku z tym Chińczycy gotowi są podejmować się ich realizacji, ale we współpracy z międzynarodowymi partnerami udzielającymi odpowiednich gwarancji. W grudniu 2016 r. China Road and Bridge Corporation (CRBC) wygrała wart 205 mln USD przetarg ogłoszony przez Azjatycki Bank Rozwoju (Asian Development Bank – ADB) na budowę 178 km drogi łączącej Mazar-i Szarif z miastem Yakawlang w środkowym Afganistanie²⁹. Jest to jedna z wielu budowanych obecnie dróg w Afganistanie, która ma rozwinąć

²⁶ RAJEN HARSEHÉ, „Situating Afghanistan in a globalizing world”, w: RAJEN HARSEHÉ i DHANANJAY TRIPATHI, eds., *Afghanistan Post-2014. Power configurations and evolving trajectories* (New Delhi, London, New York: Routledge, 2016), 28.

²⁷ ALEKSANDER GŁOGOWSKI, „Chiny – Pakistan – Afganistan. Nowe mocarstwo wobec starych wyzwań”, w: ROBERT KŁOSOWICZ, BOGDAN SZLACHTA, JANUSZ JÓZEF WĘC, red., *Dylematy strategiczne XXI wieku. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Michałowi Chorościckiemu z okazji czterdziestolecia pracy naukowej* (Kraków: Księgarnia Akademicka, 2013), 265.

²⁸ SUZANNE LEVI-SANCHEZ, *The Afghan-Central Asia Borderland. The state and local leaders* (London, New York: Routledge, 2017), 101–102.

²⁹ RAFFAELLO PANTUCCI, „Commentary: China’s expanding security role in Afghanistan”, *Reuters*, 1 March 2017, dostęp 14.07.2017, <http://www.reuters.com/article/china-afghanistan-securityrole-idUSKBN1683QY>.

ubogą sieć dróg asfaltowych w tym kraju. Większość tego rodzaju połączeń zostało w ostatnich latach zbudowanych przez Afgańczyków ze środków przekazywanych przez międzynarodowych darczyńców, głównie przez rząd Stanów Zjednoczonych. Niektóre z tych dróg budowały i budują chińskie przedsiębiorstwa jako główni wykonawcy lub podwykonawcy.

ChRL zainteresowana jest również budową połączeń kolejowych z Afganistanem. W sierpniu 2011 r. chińskie przedsiębiorstwo wygrało przetarg na opracowanie studium na temat budowy linii kolejowej łączącej kopalnię w Mes Aynak z siecią kolejową Pakistanu i Tadżykistanu. Został on rozpisany przez inwestującą w kopalnię Metallurgical Corporation of China. Połączenia te mają umożliwić transport miedzi tak do zagranicznych odbiorców, jak i do samych Chin. Obecnie wdrażany jest ambitny projekt budowy połączenia kolejowego między Uzbekistanem, Afganistanem i Pakistanem, w którego realizacji uczestniczą także przedsiębiorcy z ChRL. Realizowane są również porozumienia dotyczące rozwoju linii kolejowych między Chinami, Kirgistanem i Uzbekistanem. Inwestycje te dają przedsiębiorcom z ChRL możliwość budowy torów i trakcji kolejowych, tuneli oraz mostów. Potencjalnie są również szansą na sprzedaż towarów i transfer technologii, w tym kolei dużych prędkości, dla chińskich przedsiębiorstw produkujących tabor kolejowy³⁰.

We wrześniu 2013 r. prezydent Xi Jinping przedstawił inicjatywę tzw. Nowego Jedwabnego Szlaku (New Silk Road). Ma ona doprowadzić do rozwinięcia połączeń komunikacyjnych oraz wzmocnienia więzi gospodarczych i handlowych między Chinami a Azją Środkową i Europą³¹. Jest to hojna oferta kapitałowa ChRL, ponieważ koszt projektu może wynieść nawet 100 mld USD. Każdy z partnerów Chin mógłby stać się jej beneficjentem. Jedną z nitek historycznego Jedwabnego Szlaku przechodziła przez przełęcz Wahdżir. Także nitka Nowego Jedwabnego Szlaku może przejść przez terytorium Afganistanu.

Prowadzone przez koncerny z ChRL wydobywanie afgańskich węglowodorów pociąga za sobą również konieczność budowy rurociągów, którymi mogłyby one być przesyłane. Taka konieczność stoi między innymi przed China National Petroleum Corporation inwestującą w delcie Amu Darii.

³⁰ ALESSANDRO ARDUINO, „China’s Energy Interests in Central Asia and Russia: Symbiotic distrust and striking a balance between cooperation and confrontation”, w: FENGSHI WU i HONGZHOU ZHANG, eds., *China’s Global Quest for Resources: Energy, Food and Water* (London, New York: Routledge, 2017), 124.

³¹ JOANNA SZCZUDLIK-TATAR, „Towards More Robust Diplomacy with ‘Chinese Characteristics’”, *PISM Strategic File* 2014, No. 22 (58): 6.

W czerwcu 2012 r. podpisała ona z afgańskim rządem porozumienie ramowe w sprawie opracowania technicznych i ekonomicznych warunków budowy rurociągu do przesyłu gazu ziemnego z Turkmenistanu przez Afganistan i Tadżykistan do Chin³². Pozwoli to na import do ChRL zarówno gazu produkowanego w Turkmenistanie, jak i w Afganistanie.

Przedsiębiorstwa z ChRL realizują również inwestycje na afgańskim rynku teleinformatycznym. W sierpniu 2003 r. chińskie firmy Huawei i Zhong Xing Telecommunication Equipment Company Ltd. (ZTE) uzyskały zgodę na realizację w tym kraju projektu modernizacji sieci komórkowej i internetowej³³. Zgodnie z kontraktem dostały one zgodę na budowę 87 tys. łączy transmisyjnych. Była to wówczas jedna z największych inwestycji zagranicznych w sektorze pozawydobyczym w Afganistanie. Z kolei w 2007 r. te same firmy podpisały z afgańskim koncernem telekomunikacyjnym kontrakty na unowocześnienie technologii i urządzeń mobilnych na łączną kwotę 10 mln USD. Warto w tym miejscu wspomnieć, że raport Komisji ds. Wywiadu Izby Reprezentantów USA z października 2012 r. wskazał, że wspomniane chińskie koncerny telekomunikacyjne mogą być wykorzystywane do działalności szpiegowskiej na rzecz ChRL. Jednocześnie w raporcie zalecono, aby amerykańskie firmy telekomunikacyjne nie podejmowały współpracy z Huawei i ZTE, ponieważ może to stanowić zagrożenie dla amerykańskiej infrastruktury³⁴.

5. WYMIANA HANDLOWA MIĘDZY CHRL A AFGANISTANEM

Jak wcześniej zauważono, rozbudowa sieci transportowej, komunikacyjnej i przesyłowej między ChRL a Afganistanem ma umożliwić rozwój współpracy gospodarczej, integrację rynków i zwiększenie możliwości wymiany handlowej. Nowoczesne szlaki drogowe, kolejowe oraz systemy rurociągów mają skrócić czas, zwiększyć bezpieczeństwo i zmniejszyć koszt transportu towarów. Potencjalnie Afganistan jest dla Chin dużym rynkiem zbytu, będącym dopiero w fazie rozwoju. Większość Afgańczyków to ludzie biedni, którzy jako konsumenci kierują się głównie ceną oferowanych produktów. Sytuacja taka stwarza relatywnie tanim produktom z ChRL możli-

³² E. DOWNS, „China Buys into Afghanistan”, 77.

³³ W. ZABOROWSKI, „Polityka Chin wobec Afganistanu”, 147.

³⁴ ŁUKASZ GACEK, *Azja Centralna w polityce energetycznej Chin* (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2013), 100.

wość ekspansji na tym rynku. Powolny rozwój klasy średniej potencjalnie daje także perspektywę eksportu towarów wyższej jakości, w tym towarów luksusowych. Jest to więc szansa dla przedsiębiorców z Chin, którzy oferują różnego rodzaju produkty, w różnych kategoriach jakościowych i cenowych. Potencjalnie Afganistan jest również dla ChRL istotnym źródłem importu surowców naturalnych, w tym surowców energetycznych, i tym samym szansą na większą dywersyfikację ich dostaw.

Wymiana handlowa między ChRL a Afganistanem sukcesywnie wzrasta. Wyjątkiem był rok 2008, kiedy wystąpił globalny kryzys gospodarczy, istotnie ograniczający wymianę handlową w skali świata. W kolejnych latach następował szybki wzrost handlu między ChRL a Afganistanem. Mimo to jego poziom nadal jest dość niski, podobnie jak poziom wymiany handlowej Afganistanu z innymi sąsiadami. W roku rozliczeniowym 2015/2016 wartość afgańskiego importu wyniosła 7,723 mld USD, z czego z Chin zaimportowano produkty o wartości 1,044 mld USD³⁵. W tym samym roku Afganistan wyeksportował towary o wartości 571,4 mln USD, z czego na Chiny przypadła kwota zaledwie 12 mln USD³⁶. Deficyt dla Afganistanu w bilansie handlowym z Chinami kształtował się więc na wysokim poziomie 1,032 mld USD. ChRL w omawianym roku była trzecim największym eksporterem towarów do Afganistanu, po Iranie i Pakistanie. Równocześnie była ona siódmym największym importerem towarów z Afganistanu, po Pakistanie, Indiach, Iranie, Turcji, Iraku i Zjednoczonych Emiratach Arabskich³⁷.

Aby zwiększyć szanse Afganistan w wymianie handlowej z ChRL, potężny partner gospodarczy udzielił mu szeregu przywilejów celnych. Dokończyło się to na podstawie podpisanego w 2006 r. Traktatu o przyjaźni, współpracy i dobrosąsiedzkich stosunkach, który jest podstawą relacji handlowych między państwami. Od 2006 r. Pekin zniósł cła na import z Afganistanu 278 rodzajów produktów. Ponieważ przyniosło to bardzo ograniczone efekty, w 2010 r. władze chińskie zdecydowały o stopniowym znoszeniu ceł na 95 % towarów importowanych z tego kraju. Afgańscy wytwórcy i manufakturzyści są mało konkurencyjni, ponieważ mają bardzo niewielki dostęp

³⁵ International Trade Centre (ITC), Geneva, dostęp 10.07.2017, „Bilateral trade between Afghanistan and China”. http://www.trademap.org/tradestat/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1|004||156||TOTAL||2|1|1|1|2|1|1|1|1.

³⁶ International Trade Centre (ITC), Geneva, dostęp 10.07.2017, „Bilateral trade between China and Afghanistan”. http://www.trademap.org/tradestat/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1|156||004||TOTAL||2|1|1|1|2|1|1|1|1.

³⁷ International Copper Study Group, *The World Copper Factbook 2016*, dostęp 10.07.2017, <http://www.icsg.org/index.php/component/jdownloads/finish/170/2202>.

do nowoczesnych technologii produkcyjnych. Z tego względu działania władz w Pekinie są zbyt ograniczone, aby istotnie wpłynąć na niekorzystny dla Afganistanu bilans handlowy z Chinami.

Jeżeli chodzi o strukturę wymiany handlowej, to chińscy przedsiębiorcy eksportują do Afganistanu przede wszystkim maszyny, sprzęt elektroniczny, materiały budowlane, towary przemysłu lekkiego, sprzęt gospodarstwa domowego oraz zieloną herbatę. Importują z kolei głównie skóry owcze, dywany i bawełnę³⁸. Jak zauważono, ChRL skupia się głównie na inwestowaniu w przemysł wydobywczy Afganistanu. W efekcie doprowadzi to do sytuacji, że Afganistan będzie stanowił źródło surowców dla chińskiej gospodarki i rynek zbytu dla chińskich produktów przemysłowych. Tego rodzaju zależność gospodarczą obserwujemy w przypadku równie niewydolnych gospodarczo państw afrykańskich, w których inwestują przedsiębiorstwa z ChRL.

6. BARIERY DLA CHIŃSKICH PRZEDSIĘBIORSTW W INWESTOWANIU I WSPÓŁPRACY HANDLOWEJ Z AFGANISTANEM

Inwestowanie i współpraca handlowa chińskich przedsiębiorstw z Afganistanem mogą być rozwojowe. Główne zalety afgańskiego rynku dla biznesmenów z ChRL to jego bezpośrednie sąsiedztwo, chłonność, niewielkie bariery wejścia oraz brak aktywnej konkurencji w wielu branżach³⁹. Z drugiej jednak strony współpraca gospodarcza z Afganistanem obciążona jest wysokim stopniem ryzyka. Najpoważniejszą przeszkodą są kwestie bezpieczeństwa wynikające z niestabilnej sytuacji politycznej, aktywności rebelianckiej i terrorystycznej. Na poważne problemy z bezpieczeństwem natrafiła między innymi chińska firma, która została zakontraktowana do budowy drogi w północnym Afganistanie między stolicą prowincji Farjab — Majmaną i Heratem⁴⁰. Z zagrożeniem tym zmagają się także inne firmy z ChRL inwestujące w Afganistanie. Warto wspomnieć o sytuacji z czerwca 2004 r., kiedy to 11 chińskich robotników budowlanych zostało zabitych w prowincji Kunduz na

³⁸ Z. HAUSHENG, *China and Afghanistan*, 6.

³⁹ Wywiad autora artykułu z Marcinem Krzyżanowskim, byłym konsulem RP w Kabulu, Prezesem Zarządu Ariana Trade Group sp. z o.o.

⁴⁰ KRISTIAN BERG HARPVIKEN, „A peace nation in the war on terror: the Norwegian engagement in Afghanistan. W: NIK HYNEK i PÉTER MARTON, eds. *Statebuilding in Afghanistan. Multinational contributions to reconstruction* (London, New York: Routledge, 2012), 164–165.

północnym-wschodzie kraju⁴¹. Z tego względu afgański rząd kieruje w rejon inwestycji jednostki afgańskich sił bezpieczeństwa. Nie jest to jednak wystarczające, dlatego władze w Pekinie naciskają na rząd w Kabulu, aby ten delegował dodatkowych funkcjonariuszy do ochrony inwestycji realizowanych przez przedsiębiorstwa z ChRL. W praktyce jedynie największe inwestycje mogą liczyć na tego rodzaju dodatkową ochronę. Chińscy inwestorzy rozważają więc kontraktowanie rodzimych agencji ochrony. Warto zauważyć, że koszt wynajęcia chińskich prywatnych firm ochrony jest znacznie niższy niż firm z Zachodu, a porównywalny z agencjami afgańskimi⁴².

Na kwestię bezpieczeństwa inwestowania w Afganistanie należy jednak spojrzeć znacznie szerzej. Nie chodzi tylko o bezpieczeństwo fizyczne przedsiębiorcy, pracowników, infrastruktury i towarów. Składa się na nie również pewność i terminowość rozliczeń finansowych oraz przewidywalność prawa gospodarczego i podatkowego. Obszary te są bardzo niestabilne i bez dobrze rozeznanych kontrahentów wewnętrznych wejście na afgański rynek może zakończyć się dużą stratą. Istotną barierą inwestowania w tym kraju jest również bardzo wysoki poziom skorumpowania urzędników. Wielu chińskich przedsiębiorców nie traktuje jednak etyki biznesu priorytetowo. W związku z tym konieczność przekazania łapówki stanowi dla nich jedynie dodatkowy koszt. Dojście do odpowiednich decydentów wymaga jednak koneksji. Inne ograniczenia inwestowania to brak wykwalifikowanej siły roboczej i niska wydajność pracy Afgańczyków. Temu jednak można częściowo zaradzić, zatrudniając własnych pracowników, jak też organizując cykle szkoleń przyuczających do wykonywanej pracy. Szkolenia takie są jednak utrudnione ze względu na powszechny w kraju analfabetyzm. Jeszcze bardziej problematyczna jest słabo rozwinięta infrastruktura. Nie chodzi tu tylko o infrastrukturę transportową, ale także każdą inną dziedzinę, na przykład system energetyczny, ochronę zdrowia, bazę lokalową itp.

6. PODSUMOWANIE I PERSPEKTYWY NA PRZYSZŁOŚĆ

Pomoc rozwojowa ChRL dla Afganistanu jest bardzo ograniczona. Nie da się jej porównywać ze wsparciem ze strony Stanów Zjednoczonych czy nawet regionalnego konkurenta — Indii. Równie skromnie wygląda kwestia

⁴¹ MARC LANTEIGNE, *Chinese Foreign Policy. An Introduction. Third Edition* (London, New York: Routledge, 2016), 116.

⁴² D. GARTENSTEIN-ROSS, D. TROMBLY i N. BARR, *Chinas Post-2014 Role in Afghanistan*, 19.

realizacji w Afganistanie ukierunkowanych na odbudowę kraju projektów infrastrukturalnych. Warto przy okazji wspomnieć, że Chiny nie włączają się w działania stabilizacyjne prowadzone na terytorium Afganistanu. Wstrzeźliwość władz w Pekinie w kwestii udzielania pomocy Afgańczykom wynika przede wszystkim z ich dystansowania się od realizowanej w tym kraju polityki Stanów Zjednoczonych.

Przywódcy KPCh dążą do zintegrowania gospodarczo rynków państw Azji Środkowej i włączenia do tej współpracy sojuszniczego Pakistanu. Zdają sobie sprawę, jak ważny w tym procesie jest Afganistan. Jako stabilne państwo mogłoby on ułatwić rozwój współpracy transnarodowej, będąc zarówno obszarem tranzytu, jak i miejscem inwestycji dla chińskich przedsiębiorstw. Z drugiej strony w przypadku dalszej destabilizacji negatywne zjawiska, w tym ekstremizm, terroryzm i separatyzm, mogłyby rozprzestrzeniać się na sąsiednie państwa, w tym na zachodnie prowincje ChRL⁴³. Ponieważ USA ogranicza wsparcie dla Afganistanu, w dłuższej perspektywie Chiny będą musiały wziąć na siebie większą odpowiedzialność za rozwój i stabilizację sąsiada. Uczynią to jednak dopiero, gdy wynik tranzytu Afganistanu będzie przesądzony i poznają rzeczywisty rozkład sił na afgańskiej scenie politycznej. Wtedy władze w Pekinie bardziej zdecydowanie wesprą ugrupowania, które będą dawały nadzieję na względną stabilność w państwie i gwarancję na pokojową współpracę z Chinami⁴⁴.

Obecnie ChRL wspiera Afganistan głównie przy okazji realizacji własnych interesów gospodarczych. Z tego względu przede wszystkim angażuje się w rozwój przemysłu wydobywczego, w tym eksploatację afgańskiej miedzi i węglowodorów. Pomyślna realizacja tych inwestycji ma przynieść państwom obopólne korzyści. W bardziej ograniczonym stopniu chińskie przedsiębiorstwa próbują również inwestować w sektory pozawydobywcze. Dotyczy to przede wszystkim budowy infrastruktury transportowej, komunikacyjnej i przesyłowej. Najpoważniejszą barierą w inwestowaniu w Afganistanie jest problemem szeroko rozumianego bezpieczeństwa, w tym osób, mienia, rozliczeń finansowych i otoczenia gospodarczego. Inne bariery również stanowią pewien problem dla chińskich firm, z drugiej jednak strony skutecznie eliminują zagraniczną konkurencję. Dynamicznie rozwijający się w Afganistanie rynek konsumencki daje chińskim przedsiębiorcom możliwość eksportu własnych produktów, jak też realizacji inwestycji na terenie

⁴³ JAKUB GAJDA, „Zaangażowanie Chin w Afganistanie — stan obecny i perspektywy”, *Biuletyn Opinie FAE* 2015, nr 4 s. 8.

⁴⁴ A. CORDESMAN i A. HESS, „Transition in the Afghanistan-Pakistan War”, 240.

kraju. Działania te wspierane są przez chińskie władze, które promują rodzimy eksport. Ponadto udzielają one partnerom gospodarczym tanich kredytów, za które ci mogą nabywać z Chin towary przemysłowe i technologie produkcyjne. Wszystkie te działania mają prowadzić nie tylko do integracji rynków, ale także wypchnięcia z Afganistanu i państw Azji Środkowej interesów gospodarczych głównych konkurentów, w tym Indii, Rosji i Stanów Zjednoczonych.

BIBLIOGRAFIA

- ALI, MAHMUD. „Peripheral South Asian response to the growth of Chinese power: a study in dichotomous continuity”. W: MINGJIANG LI i KALYAN M. KEMBURI, eds. *China's Power and Asian Security*, 111–138. London, New York: Routledge, 2015.
- ARDUINO, ALESSANDRO. „China's Energy Interests in Central Asia and Russia: Symbiotic distrust and striking a balance between cooperation and confrontation”. W: FENGSHI WU i HONGZHOU ZHANG, eds. *China's Global Quest for Resources: Energy, Food and Water*, 119–137. London, New York: Routledge, 2017.
- Central Statistics Organization of Islamic Republic of Afghanistan. *Statistical Yearbook 2016-2017. Trade*. Dostęp 27.10.2017. <http://cso.gov.af/en/page/1500/4722/2016-17>.
- CORDESMAN, ANTHONY, i ASHLEY HESS. „Transition in the Afghanistan-Pakistan War and the uncertain role of the great powers”. W: JOACHIM KRAUSE i CHARLES KING MALLORY, eds. *Afghanistan, Pakistan and Strategic Change. Adjusting Western regional policy*, 70–148. London, New York: Routledge, 2014.
- CRANE, KEITH, i VICTORIA GREENFIELD. „The NATO drawdown: implications for Afghanistan and Pakistan”. W: JOACHIM KRAUSE i CHARLES KING MALLORY, IV, eds. *Afghanistan, Pakistan and Strategic Change. Adjusting Western regional policy*, 269–289. London, New York: Routledge, 2014.
- CURTIS, LISA. „China's South Asia Strategy”. The Heritage Foundation. Testimony Asia. 17 March 2016. Dostęp 14.07.2017. <http://www.heritage.org/testimony/chinas-south-asia-strategy>.
- DOWNS, ERICA. „China Buys into Afghanistan”. *SAS Review* 32 (2012), No. 2: 65–84.
- ENGLISH.GOV.CN. The People's Republic of China. The State Council. „A Joint Statement between the People's Republic of China and the Islamic Republic of Afghanistan”. Beijing: 20 June 2006. Dostęp 10.07.2017. http://www.gov.cn/misc/2006-06/20/content_315724.htm.
- GACEK, ŁUKASZ. *Azja Centralna w polityce energetycznej Chin*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2013.
- GAJDA, JAKUB. „Zaangażowanie Chin w Afganistanie — stan obecny i perspektywy”. *Biuletyn Opinie FAE* 2015, nr 4: 1–9.
- GARTENSTEIN-ROSS, DAVEED, DANIEL TROMBLY i NATHANIEL BARR. *Chinas Post-2014 Role in Afghanistan*. Washington: Foundation for Defense of Democracies, October 2014.
- GŁOGOWSKI, ALEKSANDER. „Chiny – Pakistan – Afganistan. Nowe mocarstwo wobec starych wyzwań”. W: ROBERT KŁOSOWICZ, BOGDAN SZLACHTA, JANUSZ JÓZEF WĘC, red. *Dylematy strategiczne XXI wieku. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Michałowi Chorościckiemu z okazji czterdziestolecia pracy naukowej*, 263–272. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2013.

- HARPVIKEN, KRISTIAN BERG. „A peace nation in the war on terror: the Norwegian engagement in Afghanistan. W: NIK HYNEK i PÉTER MARTON, eds. *Statebuilding in Afghanistan. Multi-national contributions to reconstruction*, 157–173. London, New York: Routledge, 2012.
- HARSEHÉ, RAJEN. „Situating Afghanistan in a globalizing world”. W: RAJEN HARSEHÉ i DHANANJAY TRIPATHI, eds. *Afghanistan Post-2014. Power configurations and evolving trajectories*, 17–32. New Delhi, London, New York: Routledge, 2016.
- HAUSHENG, ZHAO. *China and Afghanistan. China's Interests, Stances, and Perspectives. A Report of the CSIS Russia and Eurasia Program*. Washington: Center for Strategic & International Studies, March 2012.
- International Copper Study Group. *The World Copper Factbook 2016*. Dostęp 10.07.2017. <http://www.icsg.org/index.php/component/jdownloads/finish/170/2202>.
- International Trade Centre (ITC), Geneva. Dostęp 10.07.2017. „Bilateral trade between Afghanistan and China”. http://www.trademap.org/tradestat/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1|004|156|TOTAL||2|1|1|1|2|1|1|1|1.
- International Trade Centre (ITC), Geneva. Dostęp 10.07.2017. „Bilateral trade between China and Afghanistan”. http://www.trademap.org/tradestat/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1|156|004|TOTAL||2|1|1|1|2|1|1|1|1.
- LANTEIGNE, MARC. *Chinese Foreign Policy. An Introduction. Third Edition*. London, New York: Routledge, 2016.
- LEVI-SANCHEZ, SUZANNE, *The Afghan-Central Asia Borderland. The state and local leaders*. London, New York: Routledge, 2017.
- Ministry of Foreign Affairs. Islamic Republic of Afghanistan. „China-Afghanistan Joint Statement on Deepening Strategic and Cooperative Partnership”. Beijing: 7 November 2014. Dostęp 10.07.2017. <http://mfa.gov.af/en/news/china-afghanistan-joint-statement-on-deepening-strategic-and-cooperative-partnership>.
- OPACIN, NERKEZ. *China's Role in Afghanistan. A Capitalist Peace Approach*. Hamburg: Anchor Academic Publishing, 2015.
- PANTUCCI, RAFFAELLO. „Commentary: China's expanding security role in Afghanistan”. *Reuters*, 1 March 2017. Dostęp 06.07.2017. <http://www.reuters.com/article/china-afghanistan-securityrole-idUSKBN1683QY>.
- PANTUCCI, RAFFAELLO, i ALEXANDROS PETERSEN. „China Digs in to Afghanistan”. *The National Interest*. 24 May 2012. Dostęp 06.07.2017. <http://nationalinterest.org/commentary/china-digs-afghanistan-6961?page=2>.
- ROBERTS, GUY C. *US Foreign Policy and China. Bush's first term*. London, New York: Routledge, 2015.
- SIGAR. Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction. „Quarterly Report to the United States Congress”. 30 January 2015. Dostęp 14.07.2017. <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2015-01-30qr.pdf>.
- SZCZUDLIK-TATAR, JUSTYNA. „Towards More Robust Diplomacy with ‘Chinese Characteristics’”. *PISM Strategic File* 2014, No. 22 (58): 1–6.
- Wywiad autora z Marcinem Krzyżanowskim, byłym konsulem RP w Kabulu, Prezesem Zarządu Ariana Trade Group sp. z o.o.
- ZABOROWSKI, WOJCIECH. „Polityka Chin wobec Afganistanu w kontekście zakończenia misji ISAF”. *Bezpieczeństwo Narodowe* 2012, nr III-IV (23–24): 141–164.
- ZAFAR, ATHAR, DINOJ K. UPADHYAY. „Drawdown from Afghanistan: implications for India's engagement in Central Asia”. W: RAJEN HARSEHÉ i DHANANJAY TRIPATHI, eds. *Afghanistan Post-2014. Power configurations and evolving trajectories*, 231–244. New Delhi, London, New York: Routledge, 2016.

WSPARCIE ROZWOJOWE I WSPÓŁPRACA GOSPODARCZA
CHIŃSKIEJ REPUBLIKI LUDOWEJ Z AFGANISTANEM

Streszczenie

Celem artykułu jest prezentacja i ocena wsparcia rozwojowego udzielanego przez rząd Chińskiej Republiki Ludowej Afganistanowi oraz współpracy gospodarczej między tymi państwami. Autor przedstawia motywy, okoliczności i perspektywy tych działań. W artykule postawiono dwie główne tezy. Po pierwsze, wsparcie rozwojowe udzielane przez rząd ChRL Afganistanowi jest bardzo ograniczone. Wynika to głównie z faktu, że władze w Pekinie nie chcą wspierać działającej pod amerykańskim przywództwem koalicji międzynarodowej w Afganistanie. Po drugie, współpraca gospodarcza między państwami także jest ograniczona, co jest konsekwencją przede wszystkim niestabilnej sytuacji w kraju. Odstępstwem od tej reguły są relatywnie duże inwestycje chińskich przedsiębiorstw w sektor wydobywczy Afganistanu.

Słowa kluczowe: Chińska Republika Ludowa; Afganistan; wsparcie rozwojowe; współpraca gospodarcza.

Key words: People's Republic of China; Afghanistan; development assistance; economic cooperation.

